

BÀI CA PHONG CẢNH HƯƠNG SƠN

(*Hương Sơn phong cảnh ca*)

CHU MẠNH TRINH

TIỂU DẪN

Chu Mạnh Trinh (1862 - 1905) tự Cán Thần, hiệu Trúc Vân, quê ở xã Mỹ Sở, huyện Văn Giang, tỉnh Hưng Yên. Năm 1892, đỗ tiến sĩ, làm quan đến chức Án sát. Năm 1903, Chu Mạnh Trinh cáo quan về quê, hai năm sau thì mất, thọ bốn mươi ba tuổi.

Ông là người tài hoa, thạo đủ *cầm, kì, thi, họa*, lại giỏi cả nghệ thuật kiến trúc. Về thơ, ông đoạt giải nhất thơ Nôm trong cuộc thi vịnh Kiều năm 1905 ở Hưng Yên.

Tác phẩm của ông gồm có : *Trúc Vân thi tập* (thơ chữ Hán), *Thanh Tâm Tài Nhân thi tập* (trong tập có những bài thơ Nôm vịnh Kiều). Ngoài ra còn có mấy bài ca vịnh cảnh Hương Sơn.

Hương Sơn là một quần thể di tích thắng cảnh nổi tiếng gồm có núi, chùa, am, động, suối,... ở huyện Mĩ Đức, Hà Nội. Trên núi có động Hương Tích làm say lòng bao khách thập phương. Sau khi cáo quan, vì yêu mến phong cảnh Hương Sơn, Chu Mạnh Trinh đã cùng với các nhà từ thiện trùng tu tôn tạo chùa Thiên Trù (Bếp Trời). Tương truyền chùa Thiên Trù bây giờ là làm theo bản vẽ của Chu Mạnh Trinh. *Bài ca phong cảnh Hương Sơn* được sáng tác vào lúc này.

Thơ về Hương Sơn rất nhiều, đây là bài đặc sắc nhất.

*

* *

1. *Bầu trời cảnh Bụt,*

Thú Hương Sơn ao ước bấy lâu nay.

Kìa non non, nước nước, mây mây,

"Đệ nhất động"⁽¹⁾ hỏi là đây có phải ?

(1) *Đệ nhất động* : trên cửa động Hương Tích có khắc mấy chữ : "Nam thiên đệ nhất động" (Động số một trời Nam), tương truyền là chữ của chúa Trịnh Sâm.

5. *Thỏ thẻ rừng mai chim cú g trái,
 Lũn lờ khe Yến⁽¹⁾ cá nghe lành.
 Vẳng bên tai một tiếng chày kinh⁽²⁾,
 Khách tang hải⁽³⁾ giặt mình trong giấc mộng.*

Trên dòng suối Yến

(Ảnh: Thông tấn xã Việt Nam – Thành Hà)

- Này suối Giải Oan, này chùa Cửa Vông,
 10. Này hang Phật Tích, này động Tuyết Quỳnh,
 Nhác trông lên ai khéo hoạ hình,
 Đá ngũ sắc long lanh như gấm dệt.*

*Thăm thăm một hang lồng bóng nguyệt,
 Gặp ghềnh mấy lối uốn thang mây,*

(1) *Khe Yến* : dòng suối Yến chảy qua Hương Tích.

(2) *Chày kinh* : chày dùng để đánh chuông hình giống con cá kinh.

(3) *Khách tang hải* : thành ngữ đầy đủ là "tang diễn thương hải" (ruộng dâu biến thành biển xanh), có nghĩa là cuộc đời biến thiên, chìm nổi. Ở đây ý nói khách của cuộc đời trần tục.

15. *Chèo giang sơn còn đợi ai đây,
Hay tạo hoá khéo ra tay xếp đặt.*

*Lần tràng hạt⁽¹⁾ niệm Nam mô Phật,
Cửa từ bi⁽²⁾ công đức biết là bao !
Càng trông phong cảnh càng yêu.*

(Tuyển tập thơ ca trù, NXB Văn học, Hà Nội, 1997)

HƯỚNG DẪN ĐỌC THÊM

1. Bài thơ có mấy phần, ý chính mỗi phần và trình tự sắp xếp của các phần ấy ?
2. Mở đầu bài thơ, tác giả đã diễn tả cảm xúc của mình trước toàn cảnh Hương Sơn như thế nào ? (Gợi ý : phân tích phép lặp từ và câu hỏi trong hai câu 3 – 4).
3. Du khách được dẫn dắt đi vào "cảnh Bụt" như thế nào ? (Gợi ý : Cách tả cảnh trong khổ 2, cách liệt kê ở khổ 3, cách tả cảnh hang ở khổ 4 ; trong mỗi cảnh đều có ngụ tình). Vì sao "Khách tang hải giạt mình trong giấc mộng" ?
4. Đoạn kết bài thơ nêu lên tư tưởng và cảm hứng gì của tác giả ?